

Steigan.no 8 januari 2026:

Hvem tok livet av Muammar al-Gaddafi?

Av

Øyvind Andresen

-

8. januar 2026

0

Moammar al-Gaddafi på statsbesøk i Kiev 4. november 2008. Shutterstock.

Det er snart femten år siden Norge aktivt var med å styrte statsoverhode Muammar al-Gaddafi i Libya. Sammen med andre NATO-land var Norge med på å bombe fram et regimeskifte i det nord-afrikanske landet.

Øyvind Andresen.

En kriminell historie

Fra mars til august 2011 slapp seks norske F-16-fly i alt 588 bomber over Libya. Norge bombet blant annet Gaddafis residens. NATOs og Norges bombetokter førte til slutt til at Gaddafi ble slakta ned av en mobb med jihadister 20. oktober utenfor hans hjemby Sirte.

Etter å ha blitt slept ut av et skjulested under en bro, ble han mishandlet og drept av en mobb. De nøyaktige omstendighetene rundt drapet er fortsatt uklare. Overgangsregjeringen (TNC), som overtok makten etter Gaddafis fall, hevdet imidlertid at utenlandsk etterretning stod bak, sannsynligvis en agent fra den franske etterretningstjenesten DGSE («Le Bureau»).

Krigen ødela et av Afrikas mer velfungerende land, og hele krigen må sies å ha vært en forbrytelse mot menneskeheten..

Libya – et helvete på jord

Situasjonen etter Gaddafis fall ble oppsummert slik i Det britiske underhusets rapport om Libyakrigen (House of Commons, 2016):

«Resultatet var politisk og økonomisk sammenbrudd, krig mellom militser og stammer, en humanitær krise og en flyktningkrise, omfattende brudd på menneskerettighetene, spredning av Gaddafi-våpen i hele regionen og framveksten av ISIL i Nord-Afrika».

David Yambio, født i en flyktningleir i Sør-Sudan, forsøkte flere ganger å krysse Middelhavet. Han endte selv i libyske interneringsleirer. I en ny bok fra i fjor med flyktningers vitnesbyrd fra Libya skriver han:

«Libya er, med overlegg, et mareritt bygget på tortur: voldtekt, tvangsarbeid og pengeutpressing ... sult, tørst, vilkårlig fengsling, påtvunget søvnmangel, nekt av toalettbesøk og psykologiske overgrep i alle former».

Et regimeskifte bygget på løgn

Vi vet i dag at Gaddafi verken utførte eller planla et folkemord på egen befolkning. Likevel var nettopp påstanden om et nært forestående folkemord grunnlaget for NATOs og flere arabiske staters militære angrep på Libya. Regimeskiftet skjedde på falske premisser – på samme måte som i Irak i 2003.

Gaddafi ble brutalt henrettet uten lov og dom. En morder er ikke bare den som utfører drapet, men også den som oppfordrer til og legger til rette for det. Det er

lite sannsynlig at noen internasjonal domstol noen gang vil stille de ansvarlige til ansvar. Men historien vil dømme. Og i dag finnes det så mange kilder at det er mulig å peke på hvem som bar ansvaret for dette regimeskiftet og for en krig som ble en katastrofe og en forbrytelse mot menneskeheten.

Hvem hadde interesse av Gaddafis død?

Gaddafi hadde både venner og fiender, internt i Libya og internasjonalt. I Libya var menneskesmuglerne blant hans bitreste fiender. Avtalen mellom Italia og Libya i 2008 om felles patruljering i Middelhavet førte til at menneskesmuglere i kystbyer som Benghazi mistet årlige inntekter på titalls millioner dollar.

Andre fiender var islamistiske grupper, blant annet lokale avdelinger av Det muslimske brorskapet og al-Qaida. Etter Gaddafis fall tok disse, sammen med menneskesmuglernetverk, kontroll over deler av landet.

Gaddafi overlevde flere drapsforsøk. Siden 1970-tallet hadde USA, Storbritannia og Frankrike forsøkt å fjerne ham. Hans politiske prosjekt var å bygge et Libya – og et Afrika – uavhengig av vestlige strategiske og økonomiske interesser. Libya besitter enorme oljeressurser.

Sarkozy, olje og afrikansk valuta

Frankrikes president Nicolas Sarkozy tok initiativ til hastemøtet i Paris 19. mars 2011, der rammene for NATOs bombing av Libya ble lagt. Den 25. september 2015 ble Sarkozy funnet skyldig i ulovlig valgkampfinansiering knyttet til presidentvalget i 2007, og dømt til fem års fengsel. Han ble dømt for å ha mottatt 50 millioner dollar i ulovlig støtte fra Gaddafi.

Det er blitt antydnet at drapet på Gaddafi kan ha skjedd etter direkte ordre fra Sarkozy, eventuelt for å fjerne et sentralt vitne og skjule spor etter korrupsjon. Men han er altså ikke dømt for medvirking til drapet på Gaddafi.

Libya sitter på nær 40 prosent av Afrikas oljereserver. Ifølge dokumenter presentert for USAs utenriksminister Hillary Clinton var franske hovedmotiver for krigen å sikre tilgang til libysk olje og å stanse Gaddafis planer om en ny afrikansk valuta, som ville ha svekket Frankrikes økonomiske og politiske innflytelse i Afrika.

Vestlige og arabiske hovedansvarlige

USAs utenriksminister Hillary Clinton spilte en sentral rolle i å drive fram krigen og i å blokkere fredsforsøk. Etter Gaddafis død uttalte hun triumferende på TV: «Vi kom, vi så, han døde».

USAs president Barack Obama var den øverste ansvarlige for amerikansk politikk. Han er for øvrig den eneste av hovedaktørene som senere har innrømmet feil. Ifølge *The Guardian* har Obama sagt at Libya-krigen var den største feilen i hans presidentperiode.

Storbritannias statsminister David Cameron var en pådriver for NATO-bombingen, og blir hardt kritisert i Underhusets rapport.

Også flere arabiske ledere bar ansvar, særlig Qatars daværende statsminister, sjeik Abdullah bin Khalifa al-Thani. Qatar sendte tusenvis av specialsoldater til Libya, også før FNs sikkerhetsråd vedtok resolusjon 1973 den 17. mars 2011. Fem land – Kina, Russland, India, Brasil og Tyskland – avstod fra å stemme.

Norges ansvar

I norsk sammenheng må statsminister Jens Stoltenberg og utenriksminister Jonas Gahr Støre holdes ansvarlige. Stoltenberg deltok på Sarkozys møte i Paris etter den velkjente SMS-runden til partilederne som ga full støtte til Norges deltakelse i bombingen.

Daværende statssekretær i UD, nå utenriksminister, Espen Barth Eide uttalte i mai 2011: «Vi bomber mest og best». Ine Eriksen Søreide sa i et foredrag i februar 2014: «Operasjonen i Libya var på mange måter svært godt gjennomført. I Norge er vi med god grunn stolte av vår innsats».

Jens Stoltenberg uttalte til NRK 14. september 2018: «Jeg er veldig trygg på vurderingene vi gjorde før deltagelsen i Libya i 2011». Han beklaget ingenting – ikke engang at han visste for lite.

Medløperne

Ansvarlige er ikke bare statsledere. Også det humanitær-politiske komplekset, mediene, kirken og deler av akademia spilte en avgjørende rolle i å spre eller legitimere løgnene. Mange ble manipulert, men de fleste har senere tiet.

Blant norske partiledere er det bare Liv Signe Navarsete (Sp) og SVs daværende nestleder Audun Lysbakken som har uttrykt en viss selvkritikk. Rødt var imot bombingene, men var ikke representert på Stortinget.

En av de mest aktive pådriveren for norsk deltakelse, var Jan Egeland, daværende leder for regjeringens sikkerhetspolitiske utvalg. Han er i dag leder for Flyktninghjelpen. Da Gaddafi ble drept, uttalte han at diktatorer verden over hadde «*all mulig grunn til å skjelve i buksene*» og at «*verden er bedre enn sitt rykte*». Libya, mente han, hadde «*alle muligheter til å bli et positivt unntak i den arabiske verden*».

Alle de store avisene støttet bombinga.

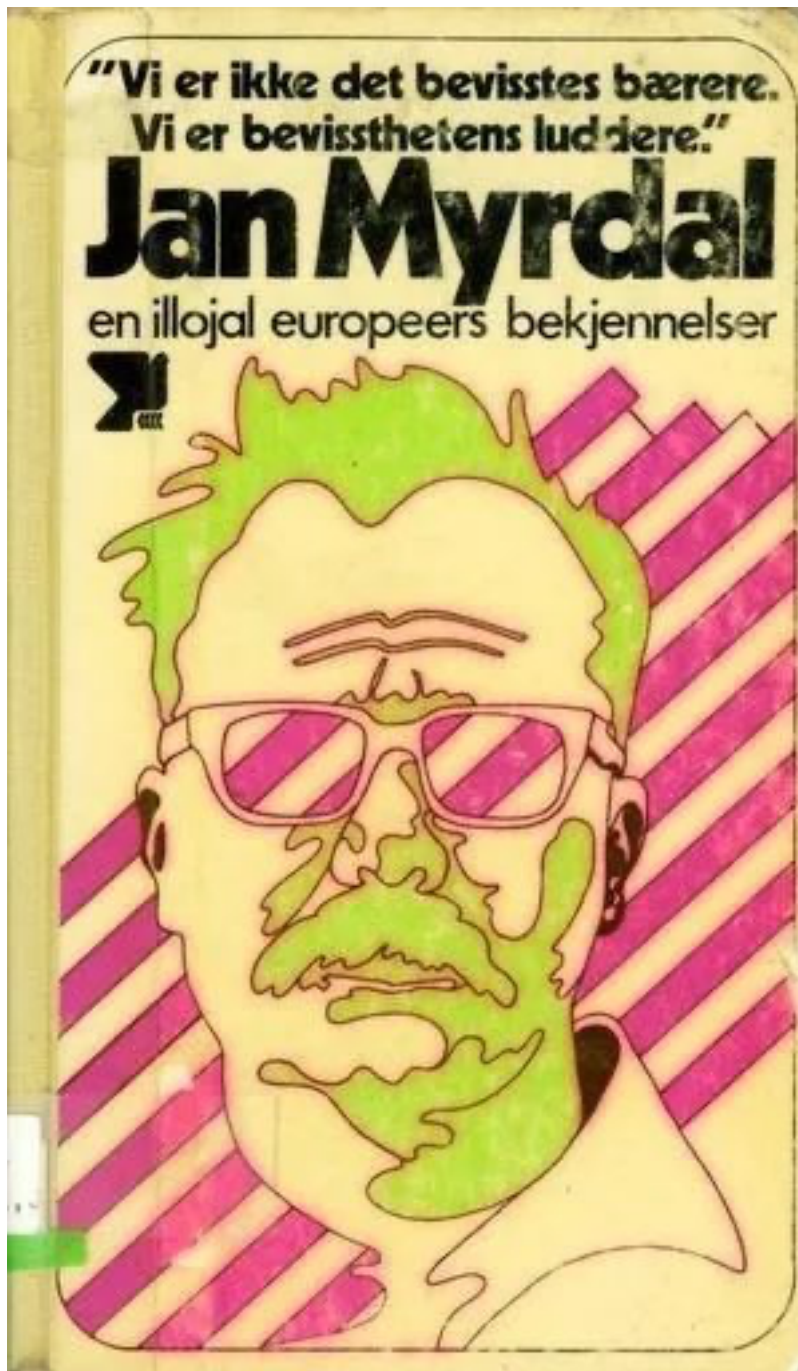
De intellektuelles svik

Også intellektuelle sviktet. Professor i Midtøsten-historie Bjørn Olav Utvik uttalte til NRK dagen Gaddafi ble drept at det var «*viktig*» at han ble tatt «*på denne måten*», fordi det ville svekke bildet av ham som helt.

I ettertid vet vi at dette «indre opprøret» ble avgjort av utenlandske spesialstyrker. Det var Qatars flagg som vaiet over Gaddafis hovedkvarter i Tripoli etter at deres styrker hadde erobret byen.

Som Jan Myrdal skrev om Vestens intellektuelle i *En illojal europeers bekjennelser* (1968) «Vi er ikke bevissthetens bærere. Vi er bevissthetens luddere».

Kilder:

Ola Tunander: *Libyakrigen. Bruken av retorikk og bedrag for å ødelegge en stat* (2018)

Terje Tvedt: Det politiske lederskapet vil krige i verden, men ikke lære av den Aftenposten 30/9 – 2018.

Ellers er alle sitatene fra norske politikere om Libya hentet fra Terje Tvedt «Norske Tenkemåter bind 1 og 2».

House of Commons (2016): *Libya: Examination of intervention and collapse*
The Intercept, 28.08.2018

Book of Shame – første bind

Ekspert: Symbolsk viktig å bli kvitt Gaddafi VG 21/10 – 2011

Ine Eriksen Søreide: «Norsk luftmakt som en relevant og effektiv bidragsyter til Nato» Foredrag 11/2 – 2014 Forsvarsdep.

Denne artikkelen bygger på en tekst jeg skreiv i 2018: "[Hvem myrda Mohammar al-Gaddafi?](#)" Bildet av Gaddafi øverst er henta fra Wikimedia Commons.